

- X, Y -zbiory. Przekształcenie (odwzorowanie, funkcja) $F : X \rightarrow Y$ jest *różnowartościowe* (jest *injekcją*), jeśli $\forall x, y \in X \ F(x) = F(y) \Rightarrow x = y$.

Przekształcenie $F : X \rightarrow Y$ jest *na* Y (jest *surjekcją*), jeśli $\forall y \in Y \ \exists x \in X \ F(x) = y$.

Przekształcenie $F : X \rightarrow Y$ jest *bijekcją*, jeśli jest injekcją i surjekcją.

- *Permutacje*. X -zbiór skończony $|X| < \infty$. Jeśli $|X| = n$, to X można utożsamiać ze zbiorem $\{1, \dots, n\}$.

Permutacją zbioru X nazywamy dowolną bijekcją zbioru X na zbiór X .

Przykłady: $X = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$. Wtedy permutację można zapisać

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \\ 6 & 4 & 3 & 5 & 2 & 1 \end{pmatrix}$$

lub $(1, 6)(2, 4, 5)(3)$ lub $(1, 6)(2, 4, 5)$.

Ilość permutacji zbioru n -elementowego to $n!$.

Złożenie dwóch permutacji zbioru X jest permutacją zbioru X . Składanie jest łączne tzn. $\forall a, b, c \ (a \circ b) \circ c = a \circ (b \circ c)$.

Niech e oznacza permutację identycyściową tzn. $\forall x \in X \ e(x) = x$. Wtedy $a \circ e = e \circ a = a$.

Niech a^{-1} oznacza funkcję odwrotną do a . Wtedy $\forall a \ a \circ a^{-1} = a^{-1} \circ a = e$.

Przykład:

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \\ 6 & 4 & 3 & 5 & 2 & 1 \end{pmatrix}^{-1} = \begin{pmatrix} 6 & 4 & 3 & 5 & 2 & 1 \\ 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \\ 6 & 5 & 3 & 2 & 4 & 1 \end{pmatrix}.$$

- *Grupy*. Niech G będzie zbiorem. Jeśli istnieją

$$\bullet : G \times G \ni (a, b) \mapsto a \bullet b \in G \quad (\text{działanie})$$

$$G \ni a \mapsto a^{-1} \in G \quad (\text{operacja brania elementu odwrotnego})$$

oraz $e \in G$ (*element neutralny*) spełniające warunki:

- (*łączność działania*) $\forall a, b, c \in G \ (a \bullet b) \bullet c = a \bullet (b \bullet c)$,
- $\forall a \in G \ a \bullet e = e \bullet a = a$,
- $\forall a \in G \ a \bullet a^{-1} = a^{-1} \bullet a = e$,

to G (lub $(G, \bullet)$ lub $(G, \bullet,^{-1}, e)$) nazywamy *grupą*.

Jeśli dodatkowo działanie grupowe jest przemienne, tzn. $\forall a, b \in G \ a \bullet b = b \bullet a$, to grupę G nazywamy *abelową*.

Przykłady: Permutacje zbioru X wraz ze składaniem, $GL(n, R)$ -grupa nieosobliwych rzeczywistych macierzy n na n z mnożeniem macierzowym, $SGL(n, R)$ -grupa rzeczywistych macierzy n na n o wyznaczniku równym 1 z mnożeniem macierzowym, $GL(n, C)$ -grupa macierzy nieosobliwych zespolonych n na n z mnożeniem macierzowym, grupy abelowe: $(Z, +)$, $(Q, +)$, $(R, +)$, $(C, +)$, $(Q \setminus \{0\}, \cdot)$, $(R \setminus \{0\}, \cdot)$, $(C \setminus \{0\}, \cdot)$, $(Z_p, + \text{ mod } p)$.

Tw. $\forall a, b \in G \ (a \bullet b)^{-1} = b^{-1} \bullet a^{-1}$

- *Podgrupy*. $H \subset G$ jest *podgrupą* grupy G jeśli $(H, \bullet|_{H \times H},^{-1}|_H, e)$ jest grupą.

Przykłady: $SGL(n, R)$ -podgrupa $GL(n, R)$, $(Z, +)$ -podgrupa $(Q, +)$ -podgrupa $(R, +)$ -podgrupa $(C, +)$, $(Q \setminus \{0\}, \cdot)$ -podgrupa $(R \setminus \{0\}, \cdot)$ -podgrupa $(C \setminus \{0\}, \cdot)$.

Tw. $H \subset G$ jest *podgrupą* grupy G wtedy i tylko wtedy, gdy

- $\forall a, b \in H \ a \bullet b \in H$,
- $\forall a \in H \ a^{-1} \in H$.

- *Grupy skończone.* G -grupa skończona, jeśli $|G| < \infty$.

Tw. $\forall a \in G$ grupa skończona $\exists n \in \mathbb{N} \setminus \{0\}$ $a^n = e$.

Rzędem elementu $a \in G$ nazywamy najmniejsze takie $n \in \mathbb{N} \setminus \{0\}$, że $a^n = e$.

Tw. $H \subset G$ jest podgrupą grupy skończonej G wtedy i tylko wtedy, gdy $\forall a, b \in H$ $a \bullet b \in H$.

- *Grupy permutacji.* Grupę wszystkich permutacji zbioru X nazywamy *grupą symetryczną* zbioru X i oznaczamy $S(X)$. Jeśli $|X| = n$, to $S(X)$ nazywamy *grupą symetryczną stopnia n* i oznaczmy przez S_n .

Każdą podgrupę G grupy S_n nazywamy *grupą permutacji stopnia n działającą na zbiorze X* , czyli grupa permutacji to para uporządkowana (G, X) , gdzie G jest podgrupą $S_n = S(X)$.

Przykład: $G = \{e, (1, 2)(3, 4), (1, 3)(2, 4), (1, 4)(2, 3)\}$ podgrupa S_4 .

Tw. Rząd permutacji a jest równy najmniejszej wspólnej wielokrotności długości cykli występujących w rozkładzie permutacji na cykle.

Przykład: $rząd(1, 2, 3, 4)(5, 6, 7)(8, 9)(10) = NWW(4, 3, 2, 1) = 12$.

- *Homomorfizm grup.* $(G, \bullet), (H, \star)$ -grupy. Odwzorowanie $\phi : G \rightarrow H$ nazywamy *homomorfizmem*, jeśli

$$\forall a, b \in G \quad \phi(a \bullet b) = \phi(a) \star \phi(b).$$

$\phi : G \rightarrow H$ nazywamy *izomorfizmem*, jeśli ϕ jest homomorfizmem i bijekcją.

Przykład: Jeśli $\phi : (R, +) \rightarrow (R, +)$ jest homomorfizmem to $\phi(a + b) = \phi(a) + \phi(b)$. Najprostszym przykładem jest $\phi(a) = \lambda a$. Jeśli $\lambda \neq 0$ to ϕ jest izomorfizmem.

- *Tw. Cayleya. Zał.* G -dowolna grupa, G^* -grupa wszystkich permutacji zbioru G działających na G następująco:

Niech $g \in G$. Wtedy $g^* \in G^*$, jeśli $\forall a \in G$ $g^*(a) = a \bullet g$.

Teza. $G \ni g \rightarrow g^* \in G^*$ jest izomorfizmem grup.

Przykład: Niech $G = S_3$. Wtedy S_3^* jest następującą podgrupą $S(S_3) = S_6$:

$$S_3^* = \{e, (1, 2)(3, 6)(4, 5), (1, 3)(2, 5)(4, 6), (1, 4)(2, 6)(3, 5), (1, 5, 6)(2, 3, 4), (1, 6, 5)(2, 4, 3)\}.$$

- *Podobieństwo grup permutacji.* Dwie grupy permutacji (G, X) i (H, Y) są *podobne*, jeśli istnieje taka bijekcja $f : X \rightarrow Y$, że $H = \{f \circ a \circ f^{-1} : a \in G\}$.

Tw. $\phi : G \ni a \rightarrow f \circ a \circ f^{-1} \in H$ jest izomorfizmem.

- *Generatory grupy* $a_1, \dots, a_k \in G$ generują grupę G , jeśli $\forall a \in G$ $\exists x_1, \dots, x_n \in \{a_1, \dots, a_k, a_1^{-1}, \dots, a_k^{-1}\}$ takie, że $g = x_1 \bullet \dots \bullet x_n$.

Tw. Następujące zbiory są zbiorami generatorów S_n

- wszystkie transpozycje,
- $\{(1, 2), (2, 3), \dots, (n-1, n)\}$,
- $\{(1, 2), (1, 3), \dots, (1, n)\}$,
- $\{(1, 2), (1, 2, \dots, n)\}$.

Tw. Jeśli permutacja a jest przedstawiona jako iloczyn transpozycji na dwa sposoby, to w obu przedstawieniach liczba transpozycji jest parzysta albo nieparzysta.

Permutacje, które można przedstawić w postaci iloczynu parzystej (nieparzystej) liczby transpozycji nazywamy *parzystymi* (*nieparzystymi*).

Tw. Permutacja jest parzysta wtedy i tylko wtedy, gdy w jej rozkładzie na cykle liczba cykli długości parzystej jest parzysta.